

Între timp, trei blindate ale armatei maghiare, trimise de ministrul Apărării naționale pentru a asigura protecția clădirii, își fac apariția cu tunurile în poziție de tragere. De partea cui se vor situa? Nu se trage nici un foc; liniștea e insuportabilă. În cele din urmă, turelele se îndreaptă către intrarea în sediul partidului și primele salve de tun explodează în interiorul clădirii. Din acest moment, soarta asediaților este pecetluită. Furia isterică ce cuprinde mulțimea la vederea celor din ÁVO învinși întrece orice imaginație. Să-l ascultăm iar pe John Sadovy:

...Primul ofițer a trebuit să iasă singur. Moartea sa a fost asasinatul cel mai rapid pe care mi-a fost dat să-l văd. Ieșea surîzând, iar în clipa următoare l-am văzut întins la pământ. Nu-l credeam mort. Am crezut că se împiedicase. Răzvrățiții l-au împins afară pe un alt ofițer, cu o înfățișare simpatică, cu obrazul alb ca creta. A apucat să facă cinci pași, a avut o tresărire, a bliguit ceva. A fost doborât. Mort. Alți doi din ÁVO și-au făcut apariția. S-a auzit zgomotul paturilor de pușcă lovindu-le trupurile. Brusc, a răsunat o împușcătură. Apoi a venit rîndul a șase tineri soldați, unul dintre ei era foarte simpatic. Li s-au smuls epoleții. Se explicau, vorbind foarte repede: «Nu sîntem atît de groaznici pe cît ne credeți. Dați-ne posibilitatea să v-o dovedim!» Mă găseam la trei pași de grupul lor. Unul dintre ei și-a pierdut echilibrul. Apoi, camarazii lui au căzut ca secerăți. Ploua cu gloanțe asupra trupurilor lor întinse la pământ... În trei ani de serviciu militar în război, n-am asistat niciodată la lucruri atît de oribile ca scenele din această piață din Budapesta...

După victorie, mulțimea, pierzîndu-și complet controlul, se aruncă asupra cadavrelor, le spînzură de copaci, de felinare. Gărzile naționale abia dacă pot să-i smulgă pe răniți din mîinile oamenilor pentru a-i transporta la spitalul Péterffy Sándor. În afară de subalterni, vreo zece ofițeri – dintre care șapte ÁVO – au fost victimele acestui linșaj inutil, exploatat mai tîrziu de guvernul Kádár și de fotoreporterii din lumea întregă, care au tras sute de clișee cu aceste scene. Printre morți se află mulți funcționari ai partidului comunist; cel mai cunoscut este Imre Mező, secretar al comitetului din Budapesta, curajos partizan al destalinizării, un apropiat al lui Imre Nagy.

Fără horthysism. În aceeași dimineață Vlado Teslic, trimis al ziarului *Borba*, organul central al partidului lui Tito, se întreține cu un membru

al cabinetului maghiar și zărește într-o încăpere alăturată un căpitan și un civil mai în vîrstă. « Acesta din urmă îi reprezenta pe foștii ofițeri horthyști, scrie Teslic ; venea să propună participarea camarazilor săi, ofițeri în miliția patriotică recent formată... Căpitanul... un ofițer de legătură, respinse categoric această propunere. „Noi nu vrem să restabilim Ungaria lui Horthy, după cum nu vrem nici să ne întoarcem la stalinism.“ »

Jean-Pierre Pedrazzini e rănit mortal. Singurul occidental care și-a amestecat sîngele cu cel al răzvrătiților maghiari n-a fost nici general, nici ministru, nici bancher ori negustor de tunuri, nici măcar vreun propagandist de la Europa Liberă. A fost un fotoreporter, un ziarist între alții alții : Jean-Pierre Pedrazzini, fotoreporter al revistei *Paris-Match*.

Răsfoind astăzi numerele vechi ale marelui săptămînal, mă întreb care să fi fost fotografiile făcute de Jean-Pierre ? Nu știm cu certitudine decît în cazul a două poze. Într-una din ele se vede un bărbat cu pușca în mînă, alergînd aplecat într-un parc în care arborii își pierd deja frunzele. « Atacul centralei comuniste de către metalurgiștii de la uzina de camioane grele Ikarus », precizează legenda. Cea de-a doua reprezintă aceeași scenă, cu un unghi vizual puțin lărgit, dar există o deosebire esențială : imaginea este mult mai neclară decît precedenta. Aparatul de fotografiat, totuși atît de fidel, să-i fi jucat o festă proprietarului ? Reporterul, deși experimentat, o fi uitat să-l potrivească ? Răspunsul este mult mai simplu, dar și tragic. Exact între aceste două clișee, Jean-Pierre Pedrazzini a fost atins de rafalele unui tanc sovietic. Se clătina, pe jumătate inconștient, dar conștiința sa profesională e încă trează, și mîna lui, într-un ultim reflex, declanșează. Cea de-a doua fotografie a bărbatului cu pușca din parcul tonmatic, această fotografie tremurată și neclară este cea din urmă a tînărului fotograf parizian.

Stă întins pe pămîntul maghiar, lovit de gloanțele sovietice în burtă, în spate și la picior, dar trăiește. Mai are șapte zile de suferință, șapte zile de luptă, de eforturi inutile, supraomenești pentru el și pentru prietenii lui, care se străduiau să-l smulgă din ghearele morții.

Jean-Pierre Pedrazzini a fost rănit marți 30 octombrie, la ora 14. Colegul său de la *Paris-Match*, Paul Mathias, a reușit, cu ajutorul revoluționarilor maghiari, să-l transporte pînă la spitalul Péterffy Sándor. Acolo, cei mai buni medici din capitala maghiară vin să-și ofere serviciile și donează sînge. Dar cu toții sînt de acord că rănitul nu poate fi operat.

Starea lui e disperată. În aceeași zi, la ora 18, ministerul Afacerilor externe franceze îi transmite redacției trista veste. Știința este neputincioasă, doar un miracol l-ar mai putea salva ; în orice caz, trebuie să se încerce scoaterea lui Jean-Pierre din infernul de la Budapesta.

Redacția se mobilizează. Membrii săi se hotărăsc să închirieze un avion pentru a-l trimite lângă camaradul lor pe cumnatul său, doctorul Dieckmann, șef de serviciu la Instituția Națională a Invalizilor.

În aceeași seară, postul de radio Europe nr. 1 propune să-l transporte pe medic pînă la Viena. Dar președinția Consiliului pune la dispoziția ziarului un avion sanitar, iar Dieckmann va pleca cu acest avion. Spitalul american din Paris îi procură medicamente speciale. La Orly, avionul companiei Air France își întârzie plecarea pentru a-i elibera pista.

La Viena, cu ajutorul domnului Seydoux, ambasadorul Franței, al domnului André François-Poncet, președintele Crucii Roșii franceze, și al domnului Michel Descamps, ziarist de la *Paris-Match*, se organizează un convoi sanitar cu destinația Budapesta. Numele doctorului Dieckmann și obiectivul misiunii sale sînt transmise prin radio și prin telefon tuturor responsabililor rutieri. Toate barajele se ridică în fața lui.

Totuși, la sosire, toate aeroporturile maghiare sînt înșesate de blindate și trupe sovietice. Cum să-l duci pe rănit la Paris ? Grație devotamentului doamnei Jean Paul Boncour, soția ambasadorului Franței la Budapesta, Paul Mathias și doctorul Dieckmann le smulg responsabililor ruși autorizația de zbor pentru un aparat austriac. Este ultimul avion căruia sovieticii îi permit să părăsească Ungaria asediată.

Aparatul pleacă din Budapesta la ora 10 seara și aterizează la Viena în jurul orei 11. Rănitului i se face o transfuzie, apoi se reia zborul spre Paris. Încă din timpul zborului, doctorul Dieckmann dă dispoziții. Va trebui să se pregătească un cort sanitar pe aeroport și să fie anunțat doctorul Valleta, șeful serviciului de anestezie de la spitalul Cochin.

La ora 3.30 avionul aterizează pe aeroportul Le Bourget. Altă transfuzie. La ora 4, Jean-Pierre Pedrazzini este internat la Neuilly.

Acolo va muri, trei zile mai tîrziu, la 7 noiembrie 1956. Ultima fotografie e făcută în pat : părul lui blond e răvășit pe perna albă ; figura lui frumoasă amintește de îngerii lui Cocteau. Se uită la ultimele fotografii pe care le-a făcut cu un surîs care abia se străvede în ochii de culoare foarte deschisă.

Căsătorit cu puțin timp în urmă, Jean-Pierre avea 29 de ani. După spusele prietenilor săi, căutase primejdia toată viața. A fost parașutist în

armata franceză; a fost bătut zdravăn de poliștii britanici pentru că o fotografiase prea de aproape pe prințesa Margaret în insulele Bahamas, iar în 1955 scăpase ca prin urechile acului dintr-un îngrozitor accident în timpul cursei automobilistice a celor douăzeci și patru de ore de la Le Mans. Gloanțele sovietice se dovediseră, în cele din urmă, mai periculoase decât parașutele, bastoanele și mașinile de curse.

În ziua morții sale, la 7 noiembrie, s-a scris în *Jurnalul Oficial* de la Paris: « Domnul Jean-Pierre Pedrazzini, reporter-fotograf cu calități profesionale unanim recunoscute și apreciate, întru totul devotat meseriei sale, oferindu-se mereu voluntar pentru reportajele cele mai dificile și cele mai primejdioase, a fost rănit mortal la Budapesta în zilele insurecției naționale, în timp ce își îndeplinea datoria de ziarist; a căzut la 30 octombrie 1956, pe când făcea ultima sa fotografie. »

Biserica Saint-Philippe-du-Roule, în care s-a oficiat ceremonia înmormântării, era – scria *Le Figaro* – « prea mică pentru a cuprinde mulțimea emoționată venită să se reculegă ».¹

Ora 14.28. Abolirea sistemului partidului unic. Imre Nagy anunță la radio că, de comun acord cu prezidiul partidului comunist, guvernul a hotărât abolirea sistemului partidului unic. În consecință, s-a format un nou cabinet « întemeiat pe cooperarea democratică a partidelor, așa cum existau ele în 1945 ». În numele Partidului Micilor Proprietari, Zoltán Tildy, în numele Partidului Național Țărănesc, Ferenc Erdei și, în numele comuniștilor, János Kádár se declară cu totul de acord cu Imre Nagy.

Seara. Constituirea noilor partide. Biroul național al Partidului Micilor Proprietari Independenți anunță că își reia activitățile la vechiul său sediu și că ziarul său *Kisújság* (Mica Gazetă) va fi editat din nou; se constituie un birou executiv cu József Adovján, János Csorba, József Kóvágó, Imre Németh, Tivadar Tarezai, István Ráth, István Szabó și

---

¹ La 9 noiembrie, câțiva consilieri municipali au făcut o cerere pentru ca o stradă din Paris să poarte numele lui Jean-Pierre Pedrazzini. Dl Pierre Ruais, președinte al Consiliului municipal, s-a asociat acestui demers. Cîteva ziare au propus strada Moscovei. Mai trebuie oare să adăugăm că, după mai bine de 40 de ani, strada Moscovei se cheamă tot așa și că în Paris nu există nici o stradă numită Jean-Pierre Pedrazzini? Va exista poate una, într-o bună zi, la Budapesta.

József Szemes. Béla Kovács, ministrul de stat desemnat de acest partid, declară în seara aceasta, într-un discurs ținut la Pécs : « Nimeni nu-și poate imagina că ne întoarcem la lumea conștilor, a bancherilor și a capitaliștilor. Această lume a dispărut pentru totdeauna. Un adevărat membru al Partidului Micilor Proprietari nu poate gândi ca în 1939 sau ca în 1945. »

Partidul Social-Democrat își regăsește și el vechiul cartier general, iar *Népszava* (*Vocea poporului*) redevine oficiosul său după ce, timp de opt ani, fusese al sindicatelor. Președintele comitetului director este Anna Kéthly, iar prim-secretarul Gyula Kelemen. Acesta va declara într-un discurs : « ...Capitalismul cel mai feroce nu ne-ar fi exploatat așa cum au făcut-o stăpînii țării noastre în cursul ultimilor opt ani... »

Partidul Național Țărănesc se reformează și el. Secretarul general e Ferenc Farkas (numele ministrului de stat Ferenc Erdei, colaborator al stalinistilor, nu figurează pe lista membrilor conducerii provizorii). Se găsesc pe liste numele scriitorilor István Bibó, Attila Szigeti, Gyula Illés, László Németh și Péter Veres. Partidul se va numi de acum înainte Partidul Petőfi.

Partidul comunist, de asemenea, suferă o schimbare. Uitîndu-se numele de împrumut, el devine Partidul Muncitoresc Socialist Ungar (inițialele lui sînt MSZMP – sub acest nume, partidul a funcționat pînă în 1989). János Kádár, secretarul său general, ține un discurs inaugural în care declară : « Proasta conducere din anii trecuți a lăsat partidului nostru o moștenire grea : neîncrederea. Noi trebuie să ne scuturăm de ea, cu un cuget limpede și foarte hotărîți. Unii vor pleca din partid, dar sînt sigur că mulți comuniști curați și sinceri nu-l vor părăsi. »

Radio Europa Liberă împotriva noului guvern. Anumite comentarii de la Europa Liberă continuă să atace acest guvern remaniat. Unul dintre colaboratorii săi, sub pseudonimul Janus, declară : « Ne trebuie un nou guvern care să se bucure de încrederea populației, destul de energic pentru a obține retragerea trupelor străine din toată țara, hotărît să rezilieze contractele internaționale defavorabile națiunii. Guvernul actual nu poate fi decît provizoriu. Își poate asuma sarcinile administrative pînă cînd retragerea trupelor sovietice va permite organizarea de alegeri libere. Trebuie să terminăm cu această situație încurcată din sistemul guvernamental moștenit de la reginul precedent... »

Eliberarea cardinalului Mindszenty. Cardinalul Mindszenty, primatul Bisericii Catolice apostolice din Ungaria, este eliberat din reședința sa supravegheată de la Felsőpetény. El face o scurtă declarație la radio promițând să ia cuvântul în zilele următoare, « după ce va fi cules unele informații ».

Arestat în 1948, în ajunul Crăciunului, cardinalul Mindszenty fusese condamnat pe viață la începutul anului 1949 sub acuzația de « conspirator », « contrarevoluționar », « spion american » și « spion al Vaticanului ». În 1955, cu toate că nu fusese reabilitat, pedeapsa sa este suspendată condiționat, iar cardinalul este trimis, împreună cu secretarul său, în domiciliu forțat, izolat de lume, la Felsőpetény. La 30 octombrie 1956 este eliberat.

Mai târziu, el va povesti cum s-a petrecut eliberarea :

Lunile de vară și începutul toamnei 1956 s-au scurs încet, interminabil. Dar, către sfârșitul lui octombrie, s-a produs o schimbare bruscă. Am auzit la radio că muncitorii și studenții începuseră să demonstreze. Nu se dădeau amănunte. Eram izolat și, normal, n-am aflat nimic despre adevăratele evenimente. Totuși, aveam sentimentul profund că țara ajunsese la o cotitură decisivă. M-am hotărât să postesc și să mă rog și mai mult. Mi-am petrecut nopțile în rugăciuni, cerînd harul și mila lui Dumnezeu pentru poporul meu...

La 24 octombrie, mi s-a luat radioul. Nu mi s-au mai adus ziare. Cei care mă păzeau au anuțit.

Am trăit o săptămîină de izolare totală. Puteam totuși simți tensiunea ori de cîte ori vedeam un paznic. Apoi, la 30 octombrie, gardienii au rupt tăcerea.

Șefii au intrat în camera mea. Mi-au cerut să-i urmez. « Viața dumneavoastră e în pericol. » Așa mi s-a spus.

— Dar cine mă amenință ? am întrebat eu.

— Mulțimea.

A fost tot ce am putut să obțin drept răspuns de la oamenii din ÁVO.

— Nu vă voi urma, am răspuns eu. Dacă este voia lui Dumnezeu să mor aici, aici voi muri. Dar n-am să fac nici un pas.

Ofițerii ÁVO se aflau în mare încurcătură. Au schimbat cîteva cuvinte între ei, apoi unul m-a întrebat aproape cu timiditate :

— Ați veni cu noi, dacă am folosi forța ? Vreau să spun, simbolul forței... Dacă v-am lua de braț, de exemplu, folosind forța în chip pur simbolic... Ați veni cu noi ?

— Nu, am răspuns eu.

Atunci au devenit mai duri. Se temeau. Mă înșfăcă ră și se străduiră să mă smulgă din fotoliu. Am rezistat.

Unul dintre cei care stăteau de pază la parter a urcat în fugă pînă la camera mea și a anunțat că o mașină blindată sovietică se îndrepta către casă. Ofițerii alergară la fereastră. Peste cîteva minute, János Horváth, ministru al Cultelor, intra în încăperea.

— Viața dumneavoastră nu este în siguranță aici ! (aproape că striga) Am ordine ! Vă iau cu mine !

— Nu voi merge cu dumneavoastră, am răspuns eu. Mi-ați luat tot ce puteați să-mi luați. Nu mai puteți să-mi luați nimic.

Horváth a ieșit. S-a dus la telefon. A sunat la Budapesta pentru a cere ajutor.

Aveau nevoie de ajutor. Oamenii din sat fuseseră atrași de mașina blindată. Mai întîi copiii și tineri — căci ei sînt întotdeauna primii la acest gen de lucruri —, apoi, venind de pe ogoarele lor, din case și prăvălii, sute de bărbați și femei din sat se îndreptau spre casa în care mă aflam. Mulți aveau cîrlige și furci pe care le agitau ca pe niște arme.

Toți acești oameni știau că eram prizonier. Cînd au văzut mașina blindată sosind în mare viteză, au crezut că viața mea era în pericol. Au crezut că sovieticii vor să mă deporteze.

Telefonul dat de Horváth la Budapesta a fost interceptat de postul militar maghiar de la Rétság, aflat la 20 de kilometri.

La Rétság, ofițerii ca și soldații știau totul despre lupta pentru libertate care se dădea prin țară. Ei nu porniseră încă la luptă în sectorul lor, căci considerau că nimic nu o justifica. Dar îndată ce au interceptat telefonul lui Horváth care cerea ajutor la Budapesta, au hotărît că venise momentul să intre și ei în acțiune.

Horváth nu știa că precipitata sa convorbire cu Budapesta fusese interceptată la Rétság. După ce a terminat, s-a întors la mașina blindată, luînd drumul Budapestei.

Soldații din ÁVO au început să se agite. Îi auzeam alergînd dintr-o încăperea în alta ; erau neliniștiți din cauza demonstrațiilor, care se apropiau cu repeziciune.

Între timp, sătenii încercuiseră castelul. Agitau « armele » și strigau : « Eliberați-l pe Mindszenty ! Piine pentru maghiari ! »

Horváth nu plecaseră decît de treizeci de minute, cînd gărzile mele își dădură seama că nu puteau ține piept mulțimii. Își constituiră atunci o delegație, un consiliu revoluționar. Se apropiară din nou de mine cu multă umilință și mă abordară cu mare respect.

— Monseniore, spuse purtătorul lor de cuvînt, noi ne declarăm de partea poporului și am hotărît că ați fost ținut prizonier în totală ilegalitate. De acum înainte sînteți liber.

Se hotărîseră la timp. Abia termină acela de vorbit că sosiră mașini blindate și tancuri maghiare de la Rétság. Soldații intrară în camera mea și îmi spuseră că mă află de acum sub protecția lor.

Luptătorii pentru libertate îi dezarmară pe soldații ÁVO. Am cerut să nu li se facă nici un rău. Apoi soldații au coborît în pivniță. Acolo au găsit o mare cantitate de mitraliere, de arme ușoare și de muniții ascunse sub o grămadă de cărbuni.

Luptătorii pentru libertate ne ajutară, pe mine și pe secretarul meu, să ne facem bagajele noastre sărăcicioase, apoi mă sprijiniră ca să pot coborî scara și să merg pînă la mașina care ne aștepta.

Mulțimea striga « Vivat ! » în timp ce ne îndepărtam într-un lung șir de mașini. Un tanc deschidea convoiul, un altul îl închidea. Steaua roșie fusese scoasă de pe ele și se vopsise în loc tricolorul maghiar.¹

Ferenc Nagy nu intră în țară. Contrar celor spuse mai tîrziu de guvernul Kádár, emigranții maghiari nu vor părăsi Occidentul pentru a se întoarce în țară, cu excepția cîtorva (în ultimele zile ale insurecției) care, de altfel, nu prea știu ce rol ar putea juca în aceste evenimente. Cel mai important dintre ei, Ferenc Nagy, prim-ministru al Ungariei în 1948, un vechi democrat convins, constrîns de Rákosi să demisioneze, revine din exilul său nord-american pînă în Austria pentru a încerca să ajungă la Budapesta, dar nu reușește, căci autoritățile austriece nu-l lasă să treacă.

---

¹ În relatarea sa, cardinalul nu dă numele comandantului postului militar din Rétság care îi venise în ajutor cu soldații săi. Poate că nici nu-l știa. Acest bărbat se numea Antal Pálinkás. Era un ofițer din familia conților Pallavicini. Cum devenise membru devotat al partidului comunist și căpitan în armata populară, aura familiei sale de mari proprietari funciari – una din cele mai bogate și mai puternice familii din Ungaria – îl obligase să-și schimbe numele. Din păcate, în ciuda discreției probabil involuntare a cardinalului, căpitanul Pálinkás a fost recunoscut în fotografiile făcute la eliberarea lui Mindszenty, iar după înfrîngerea Revoluției a fost condamnat la moarte și executat de regimul Kádár.